

INHOUD

Proloog	9
Zes Ygrachtmannen van(af) het tweede plan	9
Zes portretten	11
Inleiding. De vraag gesteld	14
Regimewisselingen in de achttiende eeuw	14
Ygracht, woon- en werkkade van kooplieden	19
Amsterdamse koopliedenstand gepositioneerd	25
Het koopmansfamilisme als collectief narratief	34
Centrale vraag, deelvragen en hypothesen	42

EPISODE I

KOOPMAN JAN AGGES SCHOLTEN VAN ASCHAT (1690-1772) ORANJEVURIGE MAN

1	Ambitieuus familieman	47
	1.1 Grootvader Jan Agges van de Ygracht	47
	1.2 Duitse en Franse komaf	49
	1.3 Ondernemend, familiaal en sociabel	50
	1.4 Orangistische koopman die ook regent wilde zijn	55
2	Oranje aan de macht, Scholten in stedelijke regering	58
	2.1 Oorlogsdreiging	58
	2.2 Monopolie stedelijke oligarchie beëindigen	60
3	Steunpilaar van het stadhouderlijk bewind	62
	3.1 Kapitein in schutterij tijdens herstel stadhouderschap	62
	3.2 Vertrouweling van Stadhouder tijdens opstand der Doelisten	66
	3.3 Als Achtenveertiger in vroedschap: strijd om vrije krijgsraad	82
	3.4 Raadslid, schepen en bewindhebber; toch politiek gemarginaliseerd	93
4	Oranjevurig gedrag	97
	4.1 Op kritieke momenten niet getemperd	97

EPISODE 2

KOOPMAN EN KUNSTVERZAMELAAR GERRIT BRAAMCAMP (1699-1771) EIGENZINNIG MAN VAN KATHOLIEKEN HUIZE

5	Op eigen kracht	101
5.1	'daar de Saphijrberg in den Gevel staat'	101
5.2	Jeugdijaren in getroebleerde Hollandse Missie	102
5.3	Aanzien verwerven	107
5.4	Eigenzinnig koopman wordt collectioneur	109
6	Buiten de politiek blijven	113
6.1	Expansie tijdens Zevenjarige Oorlog (1756-1763)	113
6.2	Stedelijke regering buiten koophandel houden	116
7	Invloedrijk door afhankelijkheden te organiseren	119
7.1	Ondernemer met interconfessioneel en internationaal netwerk	119
7.2	Profijttrekker Surinaamse plantage-economie	122
7.3	Belegger in onroerend goed	126
7.4	Invloedrijk kunstverzamelaar en mecenas	129
7.5	Kunsthistorische nalatenschap	135
8	Vermeende belangeloosheid als strategie	139
8.1	Politiek absent, toch invloedrijk	139

EPISODE 3

VOC-MAN GUILLELMUS TITSINGH (1733-1805) GEWILD, MAAR OMSTREDEN ADVISEUR VAN ALLE PARTIJSCHAPPEN

9	voc-man	143
9.1	Kweekschool aan de Ystroom	143
9.2	Carrièreswitch	144
9.3	Deskundigheid als wapen	147
9.4	voc-beambte en koopman	150
10	Zeevaartnatie versterken	153
10.1	Vierde Zeeoorlog (1780-1784)	153
10.2	Partijen mobiliseren voor zeevarende natie	155
11	Radicaal opkomen voor zeevarende natie	157
11.1	Initiatiefnemer Kweekschool voor de Zeevaart	157
11.2	Lobbyist voor zeevarende natie	160
11.3	Aan de zijlijn in patriotse vertoogstrijd	163
11.4	Partijloos tijdens Kleine Burgeroorlog (1785-1787)	169
11.5	Strategie die herpositionering voc bepleit	190
12	Tegenbewegen door gezaghebbende deskundigheid	194
12.1	Niet altijd gematigde inzet en soms capricieus optreden	194

EPISODE 4

PATRIOTSE KOOPMAN PAULUS VAN DRIEST (1751-1802) BRAVE REPRESENTANT VAN HET VOLK VAN AMSTERDAM

13	Gereformeerd koopman	199
	13.1 'hegt, sterk en weldoortimmerd koopmanshuis'	199
	13.2 Brabantse komaf	199
	13.3 Ondernemende sociale stijgers	200
	13.4 Hoogburgerlijke koopman	205
14	Braaf Bataafs bestuur moet positie koopstad versterken	208
	14.1 Bataafs vertoog in wording na de Kleine Burgeroorlog	208
	14.2 Volksregering, maar wel bij representatie	212
15	Schoorvoetend optreden in de stedelijke regering	216
	15.1 Koopman en Bataafs burger in (pre-)revolutionaire tijden	216
	15.2 Provisioneel Representant in gepolitiseerd krachtenveld	221
	15.3 Kandidaat tegen wil en dank	231
	15.4 Representant in deeltijd van het Volk van Amsterdam	235
16	Meedoen in de bestuurlijke marge	245
	16.1 Gematigd en getemperd	245

EPISODE 5

KATHOLIEKE KOOPMAN PETRUS PAULUS CHARLÉ (1776-1851) REGIMERESISTENT BESTUURDER

17	Katholiek-aristocratisch koopman	249
	17.1 Vlaamse immigrantenfamilie op Rapenburg	250
	17.2 Katholiek familieleven binnen en buiten Amsterdam	256
	17.3 Huwelijksstrategie dochter Jenny	256
	17.4 Katholiek-aristocratische koopman	259
18	Politieke gelijkstelling voor katholieken	261
	18.1 Frans imperialisme als voedingsbodem voor nationale eenwording	261
	18.2 Katholieke gelijkstelling	263
19	Pragmatische bestuurder in deeltijd	267
	19.1 Vader Paulus, katholiek representant van het eerste Bataafse uur	267
	19.2 Stadsbestuurder in turbulente Bataafse jaren (1797-1806)	275
	19.3 Wethouder en adjoint du maire tijdens Napoleontisch bewind	288
	19.4 Waarnemend burgemeester tijdens laatste Napoleontische dagen	296
	19.5 Terug naar tweede plan	315
20	Meebewegen om politiek gelijkwaardig te zijn	318
	20.1 Wendbaar bestuurder	318

EPISODE 6

KOOPMAN EN ONDERNEMER ARENT KROOK VAN HARPEN (1795-1855) LOBBYIST VOOR AMSTERDAMSE KOOPLIEDEN

21	Koopman onder koning Willem I	323
21.1	Daar aan de Ystroom	323
21.2	Twee koopmansgeslachten verenigd	324
21.3	Versterken aanzien familie	327
21.4	Handelskapitalistische koopman	332
22	De staat op afstand, maar er wel van profiteren	334
22.1	Na nederlaag Napoleon, Willem I nationaliseert	334
22.2	Het belang van de koopman-ondernemer	340
23	Lobbyen in de politieke gremia	345
23.1	Absente burger	345
23.2	Secretaris Nieuwe Handel-Sociëteit	347
23.3	Financier en eigenaar van plantages	350
23.4	Rekestrant voor behoud slavernij	355
24	Politiek tegenbewegen als het moet	362
24.1	Lobbyist indien nodig	362
	Uitleiding. De vraag beantwoord	364
	Het koopmansfamilisme van de zes mannen	365
	Gematigde politieke inzet, maar niet altijd	376
	'Braav' optreden, maar niet altijd	384
	Het koopmansfamilisme doet er toe, maar met mate	386
	Historiografische kanttekeningen bij het koopmansfamilisme	390
	Uitzicht op voormalige Ygracht	392
	Nawoord	396
	Gebruikte afkortingen	398
	Archieven en websites	399
	Lijst van afbeeldingen	401
	Lijst van figuren	402
	Noten	403
	Bronnen zes hoofdpersonen	449
	Literatuur	452
	Register	473